

JAVASLAT

Tüdős Klára szellemi öröksége

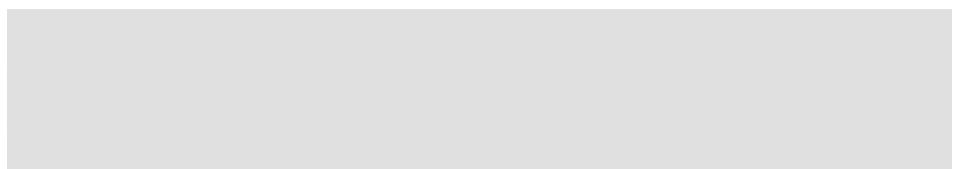
a Pomázi Települési Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Könczöl Dánielné, Ozorai Magdolna

Kelt: Pomáz. 2022. december 27.

a javaslattevő aláírása:

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/**szervezet**/vállalkozás) neve, címe:

Pomáz Barátai Társaság 2013 Pomáz, Lupa Vidor utca 2.

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: *Könczöl Dánielné*

Név: *Ozorai Magdolna*

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: ***Tüdős Klára szellemi öröksége***

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása: (csak egy jelölhető)

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	
-

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: *Pomáz, Templom tér 4.*

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- települési
-

a javaslattevő aláírása:

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Tüdős Klára szellemi öröksége

Zsindelyné Tüdős Klára, a sokoldalú művészasszony, a divattervezőből lett embermentő, a református egyház missziós munkása volt.

Tüdős Klára 1895-ben Debrecenben született (előkelő) civicsalád gyermekeként. Apja, Tüdős János ügyvéd, országgyűlési képviselő (1862–1918), édesanyja, Kálmánchey Irén, a XVI. századi magyar reformáció meghatározó alakjának, Kálmáncsehi Sánta Márton püspöknek a leszármazottja. Klára neves angol és francia leánynevelő intézetekben tanul idegen nyelvet és művészetet, azonban hazatérve szembesülnie kell azzal, hogy az I. világháborúban elszegényedett a családja. Önálló életszemlélete azonban keményen harcol a saját álmiaiért, a függetlenségéért és a boldogulásáért: felszökik Budapestre és sikeresen felvételizik az Iparművészeti Főiskolára. Kopott diákszobákban él és minden munkát elvállal, hogy fenn tudja tartani magát: volt kendőfestő és utcai árus is.

Tüdős Klára életének egy kevésbé publikus két éves időszaka Pomázhoz kötődik.

Az eredetileg jómódú debreceni család – miután tönkrement – a maradék vagyonból megözyegyült édesanyja 1923-ban megvásárolta a pomázi Fáy kúriát, és ide költözött. A házat így írják le: Szép öreg épület volt, öt szobával, hosszú üveg folyosóval, afféle úri porta nagy kerttel. (Itt élt egészen a harmincas évek végéig, míg komoly betegsége miatt lánya magához nem vitte Budapestre.) A húszas évek közepén édesanyjával Pomázon lakott Tüdős Klára is első férjével Szunyogh Rudolf huszárfőhadnaggyal.

Anyja, a két szobát és az üveges gangot magának rendezte be. Klára első férje, a háborúból tüdőbetegesen hazatérő Szunyogh Rudolf huszárfőhadnagy, a ház legnapfényesebb, legtágasabb szobáját kapta, Klára pedig a saját lakrészét édesapja bútoraival és könyveivel rendezte be.

Tüdős Klára két éven át HÉV-vel ingázott budapesti munkahelyére, hogy szerény keresetével, köszönő emberként – naphosszat fogadva egy divatszalon látogatóit – segítse családja megélhetését. 1925-ben állást kapott az Operában. Ekkor már külön élt férjétől és Budapesten lakott albérletben. Az Operában a kommün alatt szétzilálódott jelmeztárat kellett rendbe hoznia és a szabászatot vezetnie. 1929-ben elvált. Az elkövetkező két évtized nagyon termékeny időszak volt az életében. A harmincas években kezdett el színházi darabokat és balettszüzséket írni. Tüdős Klára a színházi élet szerelmese volt. Nem a színpad vonzotta, hanem a megjelenítés, a rendezés. Írt balett szüzséket / Elssler Fanny, Magyar Karácsony, Nilusi legenda, Pesti Karnevál/. Írt és rendezett filmet: Fény és árnyék /1943/ Tervezte és készítette a Hány János /1926/, és a János vitéz /1931/ bemutatójának jelmezeit – csak a legfontosabbakat említve. A nem egészen két évtized alatt több mint 20 operaházi bemutató

a javaslattevő aláírása:

számára készített jelmezterveket. 1938-ban megvált az Operától, „Pántlika” néven divatszalonot nyitott, és új divatstílust teremtett. Ruháit, csak úgy, mint színpadi jelmezeit, a népi ornamentika motívumaival díszítette. Hímzői falusi asszonyok, a mai szóhasználat szerint népi iparművészek voltak. Ruhái stílusa, bár szembe ment a párizsi divattal, külföldön is feltűnést keltett.

A művész asszony Tüdős Klára életpályája a klebelsbergi kultúrpolitika éveiben teljesedett ki, amikor Győrffy István néprajztudóssal járva a vidéket lett a tehetséges parasztfiatalok számára létrehozott Győrffy Kollégium megteremtője és Nagyasszonya.

1938-ban férjhez ment Zsindely Ferenc miniszterhez – a későbbi miniszterelnöki államtitkárhoz –, akivel annak 1963-ban bekövetkezett haláláig nagy harmóniában éltek, igazi társak voltak.

A háború, mely egyre közelebb jött Budapesthez, új feladatot tartogatott számára és új megpróbáltatásokat hozott. Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy Budapest nem kerül el az ostromot, Istenhegyi úti villájukat menekültközponttá alakították, ahol az ostrom 100 napja alatt mintegy 80 embernek – köztük sok gyermeknek – nyújtottak menedéket és biztosítottak ellátást a jó előre összegyűjtött élelmiszerek segítségével. Minden rászoruló befogadtak. Fogadtak erdélyi menekülteket, üldözötteket, álnéven élő illegális kommunista asszonyokat is. Ha a helyzet úgy hozta, összeszedték a vasútállomáson egyedül csellengő, vonatról lemaradt gyermekeket

A háború napjaiban a villa kapujában ott volt a láthatatlan jel, a Teremtő vigyázta őket.

Klára protestáns meggyőződését gyermekkorából, családjából, és a debreceni felső leányiskolai „dóczyista” évekből hozta, de hitének kiteljesedése egy tragikus eseménynek – Teleki Pál miniszterelnök halálának – volt a következménye. Férje – mint miniszterelnöki államtitkár – 1941-ben az elsők között értesült Teleki haláláról, s Tüdős Klára, megállva a nagyra becsült ember halálos ágya mellett, a „nagy rendező” akaratát látta benne megvalósulni, s azt, hogy bármi történjék, Isten akarata a döntő.

Amikor 1943-ban Ravasz László püspök felkérte az Országos Református Nőszövetség elnöki tisztére még vonakodott. Végül ezt a tisztséget 1949-ig töltötte be.

A háború után az Istenhegyi villa amerikai bérlőjének bérleti díjából fedezték a szövetség igazgatási kiadásait. A Nőszövetség 1945-ben meghirdette a Magyar Református Ébredést, munkára hívta az ország leány- és asszonyköreit. A munkájukat a nőszövetség fogta össze. Amikor 1947-ben távozott a villa amerikai bérlője, a ház Istenhegyi Otthonként lelkigyakorlatos házzá alakult. Munkában megfáradt asszonyokat hívtak lelki épülésre, pihenésre. A politika azonban nem nézte jószemmel munkálkodásukat. Ezért a házat felajánlották a református egyháznak, a villa teljes berendezésével. Felső nyomásra kitiltották a házaspárt régi otthonából. Az egy szoba-konyhás sofőr lakásban húzták meg magukat.

1951-ben kézhez kapták a kitelepítési határozatot, amit szabad elköltözésre változtattak. A legszörnyűbbet csupán azért kerülhették el, mert akadt néhány támogatójuk. Az utolsó estén

a javaslattevő aláírása:

az örökdő ávosok bámulatára, makulátlanra takarították az Otthont, és Úrvacsorás esti áhitat után úgy adták át a karhatalomnak.

Ezután az „egyéni” misszió következett. Kitelepítési helyüket megválaszthatták. Reménytelennek tűnő keresés után egy barátjuknak köszönhetően, Balatonlellén kaptak házmesteri állást egy üresen álló villában. Nyugdíjukat megvonták, jószándékú adományokból és kétezi munkájukból tartották fenn magukat. A hely hamarosan a deklasszáltak gyermekeinek menedéke és nyaraló helye lett. A kertet Zsindely Ferenc gondozta és termesztette a konyhára valót. Tüdős Klára, a nemrég még divatdiktátor társasági dáma, kartonruhában, kötényben vezette a sokszemélyes háztartást.

1963-ban Tüdős Klára megözvegyült. Férjének elvesztését erős hittel és lélekkel viselte. Megpróbált leánya családjánál Ausztráliában megtelepedni, de két év után visszatért. Alázattal viselt egyre romló egészséggel csaknem két évtizeddel élte túl férjét akkor már Budapesten 1980-ban adta vissza lelkét teremtőjének. Hamvait a Farkasréti temetőben, a Zsindely család sírjában helyezték el. (Sírja NŐRI védelem alatt áll.)

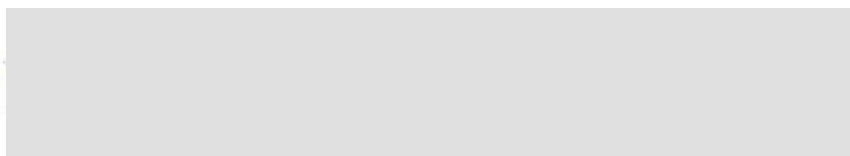
Tüdős Klára életpályáját a politikai változások szakították ketté. Élete példája annak, hogy nagy embereknek is vannak nehéz időszakai és ezek elől nem menekülési utakat kell keresni, hanem az adott helyzetbe beleállva – azt felvállalva, helytállni. Hite, embersége példa a mai ember számára. Sütő András szavaival élve férjével együtt „Égtartó emberek” voltak.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Tüdős Klára életének egy kevésbé publikus két éves időszaka Pomázhoz kötődik. Miután tönkrement az eredetileg jómódú debreceni család, akkor már özvegy édesanyja 1923-ban maradék vagyonából megvásárolta a pomázi Fáy kúriát. Itt élt egészen a harmincas évek végéig, míg komoly betegsége miatt lánya magához nem vitte Budapestre. A húszas évek közepén pár évig édesanyjával Pomázon lakott Tüdős Klára is első férjével Szunyogh Rudolf huszár főhadnaggyal.

Tüdős Klára élete példa, hogy kell méltósággal viselni a sors csapásait és nehéz helyzetekben helytállni.

a javaslattevő aláírása:

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források stb.)

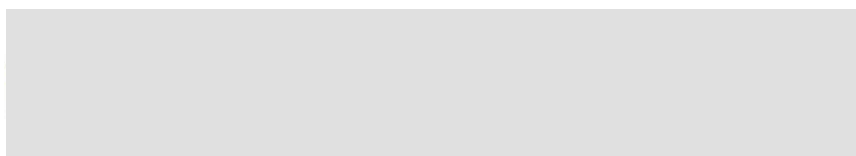
Források:

- *Dizseri Eszter : Zsindelyné Tüdős Klára. Bp. 1994. Kálvin K. 287 p és Zs.*
- *Tüdős Klára: Isten markában. Bp. 2003. Kálvin K. 189 p.*
- *Tüdős Klára: Csizma az asztalon. Bp. 1998. Harmat K. 189 p.*
- *Szekér Nóra: Miniszter a frontvonalban – Zsindely Ferenc naplója 1941. február 25. – 1946. március 9. Kronosz K. 2021*
- <https://www.parokia.hu/v/az-orok-partfogo/>
- <https://www.parokia.hu/v/a-muveszet-alazatos-dolog/>
- <https://www.valaszonline.hu/2022/01/21/szeker-nora-zsindely-ferenc-tortenelem-abtl-interju/>
- <https://magazin.libri.hu/libri-trend/tenyirodalom/egy-elfeledett-xx-szazadi-noi-sors-xxi-szazadi-reneszansza/> (2022.09.20)
- *Könczöl Dánielné: Nagyasszonyok késő unokája (Áldás, békeség 2022.november-december)*

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe (ha van):

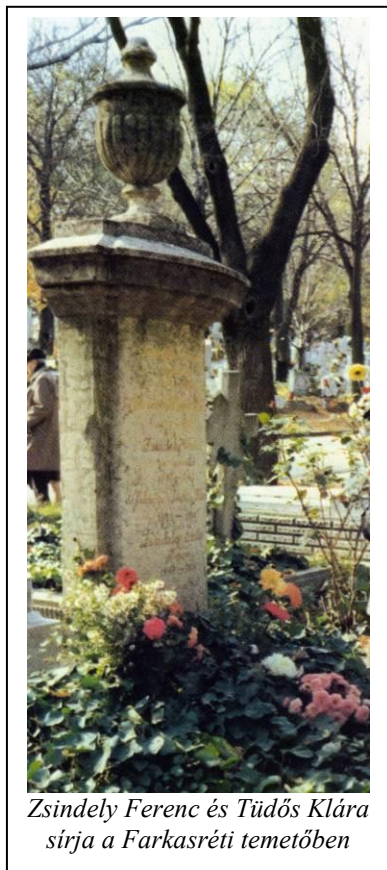
Kelt: Pomáz, 2022. december 27.

a javaslattevő aláírása:

III. KÖTELEZŐ MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: *Fényképek forrása: Dizseri Eszter: Zsindelyné Tüdös Klára c. műve*

a javaslattevő aláírása:

[Empty space for signature]

2. sz. melléklet: – Hungarikum törvénynek való megfeleltetés

Ki volt ez a legendásan tehetséges, sokoldalú, különös asszony, akinek mesébe illő élete, annak történetdarabjai még ma is szájról szájra terjednek?

Néprajzkutató? Iparművész? Divat- és kosztümtervező? Film- és színházi rendező? Balettszűzsék írója? A Győrffy Kollégium megteremtő nagyszőnye? A náci uralom idején százak megmentője? Kora jeles művészeinek, alkotóinak személyes jó barátja és inspirálója? A Református Nőszövetség elnöke?

*Ez miid, de ha csak egyetlen szóval kellene őt jellemeznünk, akkor mégis ez a gazdag múltú és tartalmú, s régi nemes hagyományokat felidéző szó jutna eszünkbe: **pártfogó**. Szinte haláláig, késő öregkoráig támogatott valamiféle ügyet. Menekültek, szegénysorsúak, árvák, védtelenek, a „megalázottak és megszorítottak” mindenkor bizton számíthattak pártfogására. Bölcs, kiegyensúlyozott lénye, mély istenhite élete utolsó percéig vigaszt jelentett környezetének, barátainak. Másvalakiről írta, de legjobban magára illik: „Az önfelédő, önzetlen szeretet volt titkának a kulcsa.” Élete példa rá hogyan kell nehéz helyzetekben helytállni és a helytállás nem az anyagiakon, hanem a tenni akaráson múlik.*

Díjak: A milánói Iparművészeti Triennále aranyérme (1940)

3. sz. melléklet: A fenti melléleteket csatoltam:

Név	Típus	Méret
Fáy_Kúria1960.jpg	JPG fájl	1 307 KB
Négy generáció.jpg	JPG fájl	934 KB
Tüdös_család.jpg	JPG fájl	512 KB
Tüdös_Klára_sirja.jpg	JPG fájl	914 KB
Zsindely_Ferenc_és_Tüdös_Klára_emléktá...	JPG fájl	283 KB
Zsné_Tüdös_Klára1938.jpg	JPG fájl	203 KB

Kelt: Pomáz, 2022. december 27.

HOZZÁJÁRULÓ NYILATKOZAT*

Alulírottak, **Könczöl Dánielné és Ozorai Magdolna** hozzájárulunk, hogy az általunk készített és fentebb felsorolt a „**Tüdös Klára szellemi öröksége**” című települési értéktárba való javaslattételhez illetve a fentebb *csatolt Dokumentumokat és fényképeket* a **Pomázi Települési Értéktár Bizottság**, (valamint a Pest Megyei Értéktár vagy ahhoz kapcsolódó intézmény, szervezet) korlátlanul, bármikor térítés- és díjmentesen felhasználhassa, nyilvánossá tegye a helyi értékek adminisztrációja, archiválása, dokumentálása és népszerűsítése céljából.

Kelt: Pomáz, 2020. december 27.

a javaslattevő aláírása: